

RELATIONS FRANCO-ITALIENNES (Francia-olasz kapcsolatok, 1943-1947) Cahiers de la Méditerranée, 1996. 52. szám

1996 nyarán jelentette meg az Institut des Recherches de l'Histoire Moderne et Contemporaine de la Méditerranée (a Medierraneum Új- és Legújabbkori Történetét Kutató Intézet) és a Nizzai Egyetem a Mediterrán füzetek 52. számát, amelynek a szerkesztők a Francia-olasz kapcsolatok, 1943-1947 címet adták. A kötet az intézet, az egyetem és a Milánói Egyetem Mediterrán Tanulmányok Központja által közösen szervezett és Nizzában megtartott konferencia anyagát tartalmazza.

A bevezetőben *Romain H. Rainero* és *Ralph Schor* kifejtik, hogy vannak még tisztázatlan fejezetek a két nép kapcsolatában e rendkívül ellentmondásos kort illetően. A források és a különböző dokumentumok ugyan jórészt rendelkezésünkre állnak és ismertek is, de szükség van arra, hogy új megközelítésben, új „szellemen” vizsgáljuk ezeket a forrásokat. Mindkét oldalon tapasztalható a másik féllel szembeni meg nem értés és a második világháború egyes eseményeinek eltérő megítélése. *Rainero* és *Schor* leszögezik, hogy ezeket az eseményeket történelemként kell megítélni és elemezni, ki kell emelni mindent, ami a két népet közelebb hozza egymáshoz, de meg kell tudni magyarázni azokat az eseményeket is, amelyek a két népet elválasztják és eltávolítják egymástól. Be kell mutatni a francia és az olasz partizánok közötti együttműködést, a két nép szolidaritását a demokráciáért vívott harcban, de nem szabad megfeledkezni a sérelmekről sem. A konferencia résztvevői „nyugodt lélekkel” és történelmi rálátással vizsgálták ezt a kort, remélve, hogy a múlt vizsgálata hozzásegíti a két népet egymás jobb megértéséhez és egy békésebb jövő, egy jobb Európa megteremtéséhez.

A kötet két részből áll, az első részben a konferencia résztvevői a francia-olasz kapcsolatok 1943 és 1947 közötti történetét vizsgálják, míg a második részben a Franciaországba irányuló olasz bevándorlás különböző aspektusait járják körül az előadók.

Az első rész olyan tanulmányokat tartalmaz, amelyek a két nép közötti viszony második világháború alatti és utáni történetével foglalkoznak. Az előadók szinte egyöntetűen úgy vélik, a francia-olasz viszony rendkívül rossz volt ebben az időszakban, ennek okát pedig az 1940. júniusi „hába döfésben” látják. Többen is foglalkoznak a határ menti népesség olaszokkal szemben tanúsított magatartásával, és megállapítják, hogy az nem volt éppenséggel barátságos 1940 és 1947 között. A határ mentén élők élénk ellenszenvet tápláltak az olaszokkal szemben, de ez így volt „Szabad Franciaország”-ot illetően is. *Pierre Guillen* grenoble-i történész adatokat közöl arról az Algírban működő szervezetről (Algíri Savoyaiak), amelynek a tagjai a történelmi Savoyát szerették volna visszaállítani. Ezek az emberek fontos posztokat töltöttek be, és 1944-45 fordulóján követelték, hogy egyesítsék Francia-Savoya területeit a történelmi Savoya olaszországi részeivel (Tende, La Brigue és a La Royavölgy). Ezt a követelést a francia kormány magáévá tette és a háború utáni béketárgyalásokon fel is vetette.

Nagyon fontos, húzzák alá az előadók, bármilyen nagy volt is az Olaszországgal szembeni ellenérzés, a francia közvélemény legnagyobb része különbséget tett a fasiszta rendszer és az olasz nép között, így a határ menti területektől eltekintve nem alakult ki markáns olaszellenesség Franciaországban. Oka ennek az is, hogy Franciaországban jelentős számú olasz élt, akik tökéletesen beilleszkedtek a francia társadalomba és megszerezték a franciák megbecsülését.

Az olaszfóbia mellett mégsem lehet elmenni szó nélkül. *Jean-Marie Guillon*, az aix-en-provence-i egyetem professzora kifejti, hogy az olaszellenesség nem a határ közelsége, hanem a nagyszámú olasz vendégmunkás miatt alakult ki a Földközi-tenger partján és Alpes-Maritimes térségében. Helyenként olyan erős volt ez az olaszgyűlölet, hogy még a halálbüntetést sem tartották kizártnak az olaszokkal szemben. Az olaszok védelmében pedig nagyon kevesen mertek fellépni, még a kommunista párt helyi szervezetei is csak nagyon óvatosan és visszafogottan fogalmaztak, nehogy a nemzetietlenség vádjával illessék őket. Az olaszellenesség tehát rendkívül mély volt, annak ellenére, hogy az olaszok komoly részt vállaltak a térség felszabadításában, és sok olasz fellépett a megszállás ellen. (A fasiszták sok ellenállót Olaszországba hurcoltak, ahol nem egyet halálra kínoztak.) 1944 és 1946 között az olaszellenesség központja Nizza volt, ahol a teljes olasz közösséget felelőssé tették a fasiszta elnyomásért és kollektív bosszút fontolgattak.

A konferencia résztvevői az ellentétek, a gyűlölet és a meg nem értés mellett szót ejtettek a két nép közötti együttműködésről is. *Romain H. Rainero* milánói egyetemi tanár szerint például az olasz és a francia ellenállás között 1944. május 30-án megkötött saretói egyezménynek a legfontosabb politikai következménye az olasz ellenállás francia részről történő elismerése.

A kötet második részében az olasz bevándorlás néhány sarkalatos pontját járták körül az előadók. Itt két tanulmányt emelnék ki. *Karine Lambert*, a Nizzai Egyetem tanára a bevándorlók bűnözésével kapcsolatos kérdésekre igyekezett válaszokat adni. Megállapította, hogy az olasz bűnözés nagy szerepet játszott a 19. században Franciaország délkeleti megyéiben, amelyet az olasz rablóbandák szinte felosztottak egymás között. Az olaszok számaránya a közszemérem ellen elkövetett bűncselekmények terén elérte az 50%-ot! Lambert aláhúzza ugyanakkor, hogy ugyanazért a bűnért a hatóságok általában súlyosabb büntetést róttak ki az olasz elkövetőkre, mint a franciákra.

Romain H. Rainero második cikkében a Francia-Észak-Afrikába irányuló olasz bevándorlás történetének néhány részletét eleveníti fel. A milánói történész szerint az észak-afrikai olasz emigráció valójában az itteni francia jelenlét és gyarmatosítás terméke, tehát változása, létszámának, összetételének alakulása nem kapcsolódik közvetlenül Olaszország történetének különböző szakaszaihoz. Az olasz bevándorlás legfőbb célpontja Francia-Észak-Afrika volt, nem pedig az olasz gyarmat, Líbia. Ennek okát Rainero abban látja, hogy Tunéziában, Algériában és Marokkóban „kitaposott út” fogadta az olaszokat, míg Líbiában nekik kellett vállalniuk a gyarmatosítás cseppet sem könnyű felelősségét és roppant nehéz terheit. 1881 után Tunézia és Algéria biztos és nyugodt helynek látszott, ahol a franciák már kiépítették a gyarmati rendszert, biztosították a békét és a biztonságot, valamint a munkalehetőséget az európaiaknak. Az olaszok mindenekelőtt halászattal, földműveléssel foglalkoztak, vagy az építőiparban találták megélhetést. A 20. század harmincas éveiben pontosan ez a nagyszámú olasz népesség lesz majd a Franciaország és Olaszország közötti ellentétek egyik kiváltó oka. A fasiszta Olaszország mediterrán aspirációira és az ott élő olaszokra hivatkozva követelte Tunézia és a kelet-algériai Constantine megye átadását. Rainero a tunéziai emigrációt nevezte a legkényesebb kérdésnek. Egyrészt mert ott élt a legtöbb olasz. (Az 1910-es években Tunézia 2,3 milliós ősszlakosságának 4%-a volt olasz és csak 2%-a volt francia. A franciák számaránya csak a harmincas években érte el az olaszokét.) Másrészt mert Tunézia gyarmatosítása kapcsán a múlt században keményen ütköztek a két ország érdekei. A Maghreb felszabadulása után aztán az itt élő olaszok – más európai bevándorlókhoz hasonlóan – elhagyták ezeket az országokat, és legnagyobb részük visszatért Olaszországba.

A konferencia résztvevői megmutatták, hogyan kell két nép történéseinek szakszerűen és politikamentesen megközelíteni a vitás kérdéseket, hogyan lehet tisztázni a problémákat, és miként lehet azokra megtalálni a megfelelő megoldásokat. A problémák ilyen szellemben történő tisztázása valóban hozzájárulhat egy új Európa felépítéséhez.